

Raspravljački esej na temelju općekulturalnog teksta

- Pročitajte pažljivo ovaj ulomak.

Važan razlog za uspjeh kviza „Milijunaš“ zacijelo je u tome što ova emisija radikalno raskida sa svakim umišljajem o obrazovanosti. Jedno pored drugih nalaze se sva moguća područja znanja i života, pitanje o liku iz Goetheova Fausta ima istu vrijednost kao i pitanje o najnovijoj vezi neke hollywoodske zvijezdice, ne mogu i ne smiju postojati nikakve hijerarhijske, a nijednom kandidatu ne bi palo na um odbaciti neko pitanje s napomenom da se to ne mora znati.

Način na koji se znanje prezentira u slijedu pitanja iz najrazličitijih područja, čini se, doduše potpuno nesuvislim i slučajnim. Od zemljopisa do skulpture, od književnosti do botanike, od kemije do filmske glazbe, od kulinarskog umijeća do opere, od poslovice do povijesti: sve je moguće. Kontigencija, slučajnost odabira jedino je što drži na okupu mnoštvo informacija i značenja koja se propisuju u brzom slijedu; generator slučaja igra presudnu ulogu, očigledno je važna samo procjena stupnja teškoće što ga pridaje pitanjima ljudsko djelo.

Iz ovog se kviza može iščitati što je preostalo od nekoć zahtijevanog, a kasnije inkriminiranog općeg obrazovanja: sve može biti obrazovanje, ali obrazovanje već odavno nije sve. Više nema privilegiranih disciplina i područja znanja, nigdje se više ne ispituje kanon, ali ni specijalisti nemaju u toj igri nikakvu šansu, a u pravilu uz malo sreće najdalje dopijevaju generalisti. Rastući stupanj težine pitanja ne ravna se tada ni prema sve kompleksnijim činjenicama, ali ni prema onome što se prije povezivalo visokim obrazovnim nivoom, nego prema egzotičnosti i neobičnosti područja i pojmova.

Otkako je ovaj kviz doživio toliki uspjeh, suvremeni učitelji više ne priređuju suhoparne ispitne razgovore kako bi saznali koliko su njihovi učenici doista razumjeli gradivo, nego organiziraju igre pogađanja po uzoru na taj kviz koje se onda bez otpora prihvaćaju. Tako ne samo učenje nego i provjeravanje doista postaje zabavno, a na mala vrata medijskog događaja u nastavu ponovno dopijeva odavno omraženo ispitivanje u kojemu podaci, činjenice i značenja stoje bez odnosa.

Što se, dakle, zbilja mora znati? Pa i ako znamo gdje i kako trebamo potražiti znanje, uvijek će samo znanje iz leksikona moći biti ono čime se može raspolagati u vanjskom obliku. Tamo gdje se radi o smislu, o značenju, o suodnosima i razumijevanju takvo će znanje dalje pomoći samo onda ako se zna više od staza u opcijama tražilica.

No možda je manje ipak više. Možda je dovoljno, želimo li biti obrazovani u praktičnom smislu da jednostavno znamo kako ljudi u potrazi za prednostima u pravilu nepovjerljivo vrebaju jedni druge ta da je natjecateljsko društvo ovaj vučji stav uzveličalo kao proslavljeno načelo. Bilo kako bilo: tko god na velikom kvizu na pitanje o autoru rečenice koja je čovjeka proglasila čovjekovim vukom (*homo homini lupus*) ispravno bira između Plauta, Hobbesa, Schopenhauera i Freuda, postat će milijunaš!

Tekst je sastavljen prema knjizi Konrada Paula Liessmanna:
Teorija neobrazovanosti, Jesenski i Turk, Zagreb, 2008.

- Sad pažljivo i polako pročitajte smjernice

- Kviz „Milijunaš“ raskida sa svakim umišljajem da smo obrazovani. Iznesite svoj stav o tome.
- Ima li smisla nasumično prezentiranje znanja?
- Može li se takva popularnost kviza tumačiti nedostatkom općeg obrazovanja?
- Je li važnije znati ono što je teže i zahtjevnije zaključiti, nego ono što je egzotično?
- Odredite vrijednost znanja iz leksikona i usporedite ga sa znanjem koje se može steći uporabom interneta.
- Prepoznajete li koji emocionalni stav autor članka zauzima na početku zadnje odlomka predloženog teksta.
- Je li stvarno „pametna“ tko pogodi tko je napisao *homo homini lupus*? Iznesite svoje razmišljanje.

- Sada pročitajte esej.

Pokazuje li se stvarno znanje na kvizu „Milijunaš“

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni
odlomak

Tema je ovoga eseja osvrnuti se na kvalitetu znanja koje se pokazuje na kvizu „Milijunaš“ te ujedno propitati ima li takvo znanje smisla u sustavu obrazovanja. Milijunaš je postao vrlo popularan kviz zbog toga što raskida sa svakim umišljajem da smo obrazovani. Pitanja se postavljaju nasumično iz različitih područja života i stvarno sve, ali baš sve može postati pitanje. No sada se možemo zapitati: tko su stručnjaci za odgovaranje na ta pitanja?

Prvi
razradbeni
odlomak

Zapravo najbolji stručnjak će biti onaj koji ima mogućnost pamćenja velikog broja podataka. Onaj tko je u stanju naučiti „telefonski imenik“ napamet. To i ne bi bilo toliko loše da se u takvom znanju mogu uspostaviti poveznice, relacije i uzročno-posljedične veze te kad bi jedna činjenica služila da dokaže potvrdi ili poboljša drugu. Nažalost, u „Milijunašu“ to nije slučaj jer sva pitanja jednako vrijede i ne proizlaze jedno iz drugoga, nego samo sreća određuje hoće li se onaj kojega se ispituje pokazati kao stručnjak.

Drugi
razradbeni
odlomak

Svima je jasno da sva pitanja ne mogu jednako vrijediti. Temeljni je razlog za takva uopćavanja nedostatak općeg obrazovanja. U školama nismo naučili „dovoljno“, nego samo ona znanja koja su korisna i koja se mogu prenositi i nadograđivati pa se sada divimo „ljudima-telefonskim imenicima“ koji su jednostavno popamtili više čitajući na internetu ili gledajući televiziju. S obzirom da se mi na „Milijunašu“ divimo takvome znanju koje nije stečeno formalnim obrazovanjem, nego je stečeno nesustavnim gomilanjem podataka, očito je da je sve postalo obrazovanje, što ne može biti istina.

Treći
razradbeni
odlomak

Naime, važniji bi trebali biti podaci i činjenice do kojih je bilo teško doći. Podaci koji su plod istraživanja, višegodišnjeg rada i želje da se unaprijedi društvo. Uopće nisu jednaki odgovori na pitanja tipa: koji je virus opasniji - onaj „obični“ ili virus svinjske gripe, a drugo pitanje može glasiti koja je papiga opasnija, ara ili ona koja se zove „tigrica“. U „Milijunašu“ bolje prolaze pitanja o papigama, a ona zaista važna jedva da se i spominju.

Četvrti
razradbeni
odlomak

Podatke treba objašnjavati i međusobno povezivati. Znanje iz leksikona i s interneta, premda prednost ipak dajem leksikonima, samo je prva stepenica. Te podatke treba iskoristiti u nekom konkretnom i korisnom smislu, a ne samo naučiti ih da bi se bilo „pametniji“ od drugih. Nije loše biti pametniji u nekom smislenom natjecanju, ali ako smo „pametni“ u tome što znamo gomilu bespotrebnih činjenica, nije li tad i naše znanje bespotrebno, a ne pametno: to nas uči zdravorazumsko zaključivanje.

Peti
razradbeni
odlomak

Natjecateljski duh je dobar kada se natjecanje provodi u područjima koja na neki način mogu unaprijediti društvo. Npr. dobro se natjecati iz matematike, ali je li se dobro natjecati u naoružavanju? Dakle, i natjecateljstvo treba kanalizirati u smislu društveno korisnog napora i razvijanju korisnih znanja. Sve je ostalo bespotrebno trošenje vremena.

Zaključni
odlomak

Na kraju jedino što se može izvući iz ovih redaka jest pomalo ironično pitanje: li važnije da znamo tko je izrekao čuvenu krilaticu homo homini lupus ili je važnije kad znamo što ona znači? Pa važno je i jedno i drugo, ali je posve sigurno važnije da znamo što ona znači. Naime, ne budemo li drugim ljudima vuci, bit ćemo i sami sretniji. Dakle, za sreću i suživot važno je znati da nije dobro biti vuk drugima jer samo jedan dan kada ste pomogli nekome zato što nešto korisno znate, učinili ste svijet boljim, a tko ne bi htio živjeti u boljem svijetu.

(Ovaj esej ima 552 riječi.)

Jeste li uočili raspravljački karakter ovoga eseja?

Koji su navodi u eseju predmet rasprave?

Biste li mogli izbaciti neki od odlomaka u eseju, a da ne narušite njegovu strukturu?

Analiza eseja *Pokazuje li se stvarno znanje na kvizu „Milijunaš“*

Zadatak za pisanje eseja sastoji se od ulomka stručnog teksta i sedam smjernica. Odgovoreno je na sve smjernice.

- Sada polako vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu i usporedite je s ovim raspravljačkim esejom!

1. Prva rečenica uvodi temu i koristi ključne riječi (koristi se izraz *kvalitetu znanja koje se pokazuje na kvizu „Milijunaš“*).
2. Druga rečenica nadopunjava prvu.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu.
4. Četvrta rečenica potiče raspravu postavljanjem pitanja. Poveznica sa sljedećim odlomkom je ključna riječ (koristi se riječ *stručnjak*). Odlomak završava pitanjem što upućuje na raspravljački tip eseja.

Uvodni
odlomak

1. Prva rečenica uvodi temu odlomka i odgovara na pitanje tko se smatra stručnjakom u „Milijunašu“. S prvim je odlomkom povezana uporabom ključne riječi (koristi se riječ *stručnjak*). Ovdje se osobni stav.
2. Druga rečenica nadopunjava prvu.
3. Treća rečenica potiče raspravu.
4. Četvrta rečenica daje odgovor i zaključak te stvara poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se izraz *pitanja jednako vrijede*).

Prvi
razradbeni
odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka. S prethodnom je rečenicom povezana s ključnom riječi (koristi se izraz *pitanja ne mogu jednako vrijediti*).
2. Druga rečenica obrazlaže prvu.
3. Treća rečenica objašnjava drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i stvara poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *podataka*).

Drugi
razradbeni
odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka, objašnjava prethodni (poveznica *naime*) i povezuje se s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *podaci*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica objašnjava razliku.
4. Četvrta rečenica zaključuje i radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *papigama*).

Treći
razradbeni
odlomak

1. Prva rečenica govori o čemu će biti riječ u odlomku. Poveznica (koristi se riječ *papigama*) služi povezivanju s prethodnim odlomkom.
2. Druga rečenica nadopunjava prvu.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu.
4. Četvrta rečenica zaključuje i radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *natjecanju*).

Četvrti
razradbeni
odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka. Uporabom riječi *natjecanje* povezala se s prethodnim odlomkom.
2. Druga rečenica objašnjava prvu i postavlja novo pitanje?
3. Treća rečenica daje odgovor.
4. Četvrta zaključuje.

Peti
razradbeni
odlomak

1. Prva rečenica počinje izrazom *na kraju* i nagovještava da je to zaključni odlomak. Ujedno postavlja pitanje.
2. Druga rečenica daje odgovor.
3. Treća rečenica pojašnjava drugu i dokazuje sve navedeno.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i završava novom mišlju, zapravo retoričkim pitanjem - *a tko ne bi htio živjeti u boljem svijetu*.

Zaključni
odlomak